

Avoin julkaiseminen – miten laiva kääntyy?

Arja Tuuliniemi

FinELib

Sisällys

- FinELib-konsortio – tausta
- Avoimen julkaisemisen tilanne – mistä keskustellaan
  - maailmalla
  - Suomessa
- Avoin julkaiseminen - nykytilanne
- Raportit: JISC, cOAlitionS
- Mihin haluamme päästä ja mitä meidän kirjastoyhteisönä pitäisi tehdä?

FinELib – taustaa (luvut vuodelta 2023)

- Sähköisten aineistojen hankinta & avoimen julkaisemisen mahdollistaminen
  - 106 lisensoitua aineistoa, 31,6 milj. €
    - kausijulkaisuja, viitetietokantoja, hakuteoksia, e-kirjoja, sanakirjoja, elokuvia
  - 18 avoimen julkaisemisen kattavaa lehtipakettisopimusta
  - 5900 sopimusten perusteella avattua artikkelia
    - hybridi- ja gold oa-lehdissä

Avoimen julkaisemisen tilanne maailmalla – mistä keskustellaan?

(Globaali) oikeudenmukaisuus

- kaikilla tasavertaiset mahdollisuudet julkaisemiseen ja lukemiseen

Julkisen talouden säästöt, poliittinen tilanne

- vähemmän rahaa aineistoihin, palveluihin
- avoimuus vs. oman maan etu

Rahoitusmallit, jotka eivät perustu julkaisumääriin

- jolloin julkaisumäärien kasvu ei ole tavoitteena

Tekoälyn mahdollisuudet vs. riskit

- taloudelliset, juridiset
  - kustantajille uusia palveluita / tuotteita
  - sopimusehtoihin tiukennuksia (kustantajat rajoittavat tekoälyn käyttöä)
- vaikutukset avoimuuteen
  - ei-kaupallisten lisenssien käytön lisääntyminen (esim. CC BY NC)

Avoimen julkaisemisen tilanne – mistä keskustellaan Suomessa?

Rahoitus: mitä rahoitetaan, kuka rahoittaa, millä ehdoin?

Julkaisemisen foorumit: julkaisumuoto (lehdet, kirjat)

FinELibin kustantajaneuvottelut

sopimusehtoihin tiukennuksia kustantajien puolelta
rajatumpien lisenssien (CC BY NC, CC BY NC ND)
käytön hienoinen kasvu
julkaisujen määrä kasvu vai lasku?

Avoin julkaiseminen – nykytilanne

- Rinnakkaistallentaminen arkipäivää
- Avoin julkaiseminen mahdollista useimmissa tiedelehdissä
- Tutkijalle avoin julkaiseminen avoimena helpottunut
  - kustantajat kehittäneet avoimen julkaisemisen prosesseja
  - avointa julkaisemista rahoittavat tutkimusorganisaatiot ja tutkimusrahoittajat
  - organisaatioissa asiantuntijoita, jotka auttavat avoimen julkaisemisen kysymyksissä
- Nämä toteutuneet osittain kirjastokentän vaatimuksesta ja työpanoksella

Mutta...

- Kaikki julkaisut eivät ole vielä avoimia
- Vaikutusvaltaiset kustantajat käyttävät valtaansa ajaakseen omia etujaan
- Läpinäkyvyys puuttuu
  - Mistä maksamme, mitä palveluita saamme?
- Huolestuttavia trendejä
  - julkaisujen jatkokäytön rajaaminen
  - kustantajat haluavat määritellä, miten tutkijat työtään tekevät

A review of transitional agreements in the UK

<https://www.jisc.ac.uk/reports/a-review-of-transitional-agreements-in-the-uk>

- ei näytä siltä, että transformatiiviset sopimukset johtavat täyteen avoimuuteen (ei ainakaan kohtuullisessa ajassa)
- equity (oikeudenmukaisuus)
- datan hyödyntäminen, kun tehdään päätöksiä tulevista investoinneista
- rahoituksen ohjaaminen vaihtoehtoisiin malleihin

cOAlitionS: Towards Responsible Publishing

<https://www.coalition-s.org/coalition-s-welcomes-the-findings-from-the-consultation-on-the-towards-responsible-publishing-proposal/>

Recommended prioritisation of activities by cOAlition S based on consultation findings.

Timeline	Activities	Rationale
Short term	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Encouraging or mandating preprint posting to enable faster dissemination and feedback on research outputs. ➤ Encouraging or mandating open licensing for all relevant scholarly outputs to facilitate unrestricted access and reuse.	Activities that funders and institutions can directly affect through policy requirements and recognition and reward mechanisms.
Medium term	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Encouraging and promoting open peer review across the publishing landscape, including both preprints and journal articles.	Activities that funders and institutions can encourage but will require buy-in from multiple stakeholders, including individual authors and peer reviewers.
Long term	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Transitioning funding and infrastructures to support a globally inclusive, scholar-led publishing ecosystem ➤ Updating recognition and reward mechanisms to incentivise adoption of open science practices like preprint posting and open peer review.	Activities that funders and institutions can participate in, but require long-term sector coordination and alignment to be achieved in practice.

Mitä meidän tulisi tehdä nyt?

Nykymuotoinen tiedejulkaiseminen pitkän kehityskulun tulos > muuttuu hitaasti

Keskitytään siihen, missä voimme vaikuttaa

- yhteinen ymmärrys tavoitteesta
- aito vuoropuhelu
- eteneminen vaiheittain, eri polkuja, kunhan suunta on oikea

Mihin haluamme päästä? Mitä meidän tulee tehdä, jotta menemme kohti haluamaamme tavoitetta?

Mitä kohti haluamme mennä?

- Esim. lisätään julkaisemisen monimuotoisuutta
  - Määrittely - Mitä monimuotoinen julkaiseminen meille tarkoittaa? Julkaisukieli, julkaisumuoto, kustantajien monimuotoisuus?
  - Miksi tämä on tärkeää?
  - Konkreettiset toimenpiteet: mitä, kuka, milloin

Millä foorumilla tätä keskustelua käydään?

Mitä tahoja keskustelussa tulee olla mukana?

Miten yhteinen näkemys muodostetaan?

Miten varmistetaan, että yhteisö sitoutuu päätöksiin?

Seuraukset

= on oikeasti saavutettu
sitä, mitä haluttiin

mietittävä sitä, mikä meidän
toimista seuraa / ei seuraa

kansalliskirjasto.fi

Arja Tuuliniemi

Palvelupäällikkö